

Raportul Grupului de lucru GL5-

“Avocatura secolului XXI”-

privind evoluția profesiei de avocat in sistemul profesiilor liberale si in sistemul judiciar in viitor, pe o perioada de cel putin 30 ani

Precizare : Prezentul Raport vizeaza activitatea GL5 pe perioada 18.07.2020 - aprilie 2023

I.-Infiintare:

Grupul a fost infiintat prin Hotararea Consiliului UNBR nr. 85/17-18 iulie 2020, avand urmatoarea componență:

Coordonator:

a)- avocat Floriana Marin-Vladulescu, Baroul Vâlcea, Membru al Comisiei Permanente

b) Componență:

- domnul avocat Mihnea Stoica, Baroul București;
- domnul avocat Serban Constantin, Baroul Bacau;
- doamna avocat Luminita Ioana, Baroul Arges;
- domnul avocat Dragoș Nicu, Baroul Dolj;
- domnul avocat Mircea Crisan, Baroul Alba;
- domnul avocat Alexandru Suciu, Baroul Sibiu.

II.-Scopul proiectului:

“conceperea de proiecții a modului în care ar putea arăta avocatura în sistemul profesiilor liberale și în sistemul judiciar în viitor, pe o perioadă de cel puțin 30 de ani”.

Scopul principal al Uniunii Naționale a Barourilor din România este si acela de a acționa in asa fel incat profesia de avocat sa fie capabila să se adapteze in raport de impactul generat asupra acesteia de factorii economici, social-politici, modificarea continua a legislatiei, de așteptările corpului profesional dar și ale beneficiarilor serviciilor juridice, astfel încât atat aceștia cat și barourile să-si poata crea strategii și reforme, care sa le permită să dețină controlul viitorului lor în profesie.

Din aceste motive, în vederea sprijinirii barourilor și a avocaților de a face față tuturor provocărilor, care să le permită să dețină controlul viitorului lor în profesie și al creșterii rolului avocatului pe piața serviciilor juridice, Consiliul UNBR a hotărât constituirea unui **grup de lucru pentru “conceperea de proiecții a modului în care ar putea arăta avocatura în sistemul profesiilor liberale și în sistemul judiciar în viitor, pe o perioadă de cel puțin 30 de ani”**, în funcție de evoluția contextului economic, demografic, politic, social și tehnologic, intern și internațional.

Prin urmare, grupul are ca sarcină să conceapă scenarii de dezvoltare a profesiei, menite să devină repere pentru activitatea avocaților și pentru deciziile ce vizează profesia.

Pentru realizarea obiectivului trasat, Grupul de lucru a realizat mai multe întâlniri *on line*, una dintre acestea având loc la data de 25 mai 2021, la care au fost invitați să participe și 20 tineri avocați, consilieri ai barourilor, membri ai grupului de lucru *Avocatura 2025*, având în vedere nevoia de a-și prezenta părerile, opiniile privind viitorul profesiei de avocat dar și de a valorifica experiența acumulată de aceștia în cadrul grupului mai sus menționat.

III.-Opinii conturate în cadrul grupului de lucru în abordarea proiectului:

În cadrul discuțiilor s-au prezentat opinii conform cărora,:

1. Dacă se urmărește o proiecție a evoluției profesiei de avocat în raport de evoluția sistemului judiciar sau chiar a profesiilor liberale, ar trebui realizată o colaborare cu MJ, CSM, UNNPR, UNEJ pentru a corela strategiile sau predicțiile lor cu cele legate de profesia noastră.
2. Util pentru etapa preliminară a activității grupului a fost să ne documentăm și să analizăm ceea ce au făcut alte organizații profesionale înaintea noastră: CCBE, UIA, alte barouri europene, pentru a putea stabili un plan al viitorului raport.
3. O lucrare mai amplă, care să abordeze mai multe aspecte, ar presupune timp, efort interdisciplinar iar activitatea acestor colaboratori trebuie finanțată.
- 4.-Problematika discutată în cadrul Grupului de lucru 5, interesează în cel mai înalt grad profesia căreia ne-am dedicat, respectiv, evoluție și tendințe în secolul XXI. S-a subliniat importanța implementării ”*cuceririlor*” tehnologice în cvasimajoritatea sferei de activitate specifice profesiei de avocat. Fără doar și poate, nici profesia noastră nu poate face abstracție de rolul factorului tehnic, însă numai în măsura în care tehnologia va rămâne la statutul de

”auxiliar”, și nu va înlocui cu totul (*viitorul nu este deloc îndepărtat*) factorul uman (*avocatul însuși*).

Încă de la implementarea Noului Cod de Procedură Civilă, s-a pus accent pe așa-numita ”*fază scrisă*” a procesului, rolul avocatului limitându-se la formularea de petiții, răspuns – în scris – la diverse solicitări ale instanței. Prezența **fizică** a avocatului în sala de judecată a devenit tot mai restrânsă în timp și se va diminua în viitor, chiar dacă această perspectivă nu este pe placul majorității avocaților.

5. În contextul pandemiei declanșate în martie 2020, s-a înstăpânit, practic, sistemul videoconferință (sau on-line), la început – mai ales – în cauzele penale, după care, treptat-treptat, și în procesele civile.

Ori, avocatul, ca profesionist, se poate manifesta plenar în exercitarea atributelor profesiei în sala de judecată, doar prin prezența **fizică**, acolo fiind locul discutării în contradictoriu a problemelor puse în discuție în cauza dedusă judecătii. Numai așa avocatul poate pleda convingător, și nu constrâns de rigiditatea aparatului tehnic (laptop, videoconferință etc.) exprimându-ne dorința ca avocatul (factor uman, și nu extensia informatică a acestuia) să continue să existe și după 30 de ani, 50 de ani, chiar și 100 de ani. Însă, având în vedere ritmul în care tehnologia informației și era digitală se ”insinuează” în profesia noastră, exprimăm temerea ca acestea vor devansa viitorul într-o asemenea măsură încât, poate, în următorii 10 ani, evoluția va fi devenit ireversibilă;

6. Stabilirea ca unic scop al grupului *doar* a dezideratului de a proiecta în viitor profesia, imaginând cum s-ar putea ea să arate sau cu ce probleme s-ar putea confrunta, nu este suficient dacă proiecțiile nu au ca finalitate stabilirea unor direcții de acțiune care să fie implementate încă din prezent. Prin urmare, trebuie să pregătim profesia în așa fel încât ea să fie și în viitor un serviciu necesar, solicitat, adaptat cât mai bine nevoilor clienților, pe care să le rezolve cât mai repede, mai simplu și la un cost care să fie echitabil prin prisma unor coordonate fundamentale, respectiv: cantitatea muncii, calitatea ei și timpul în care aceasta rezolvă problema clientului.

Pentru a proiecta însă imaginea de viitor a avocaturii, prin prisma previziunilor pe care deja le-au făcut o serie de specialiști privind piața muncii și viitorul avocaturii¹, este necesar ca la nivel național să fie rezolvate, cât mai curând, o serie de probleme care vor diminua, foarte probabil, în viitor, capacitatea profesiei de adaptabilitate la nou și de concentrare pe ceea ce contează.

7. Cel mai important element care trebuie adus în profesie este **digitalizarea**. Aceasta trebuie să fie complementară educației avocaților în deprinderea și înțelegerea soluțiilor digitale, care le pot ușura foarte mult munca. Începând de la stocarea actelor profesionale în *cloud* (o cât mai redusă arhivă fizică), administrarea dosarelor prin folosirea aplicațiilor care se conectează cu sursele de informare oferite de autorități (portalul instanțelor, dosarul electronic etc.), transmiterea

---

¹Spre exemplu, a se vedea o predicție KPMG cu privire la cum va evolua profesiile juridice până în 2025: <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/12/future-of-legal-article-series.html>

documentelor prin e-mail, semnătura electronică etc., până la contractarea la distanță a cauzelor (semnarea contractelor), acordarea de consultanță clienților *on line* (zoom, skype etc.).

Oferirea soluțiilor și **educației digitale** poate fi preluată de Barouri sau UNBR sau prin atragerea de oferte la nivel instituțional care să genereze reduceri de cost considerabile pentru avocați.

Oferirea de către Barouri de cursuri gratuite de folosire a calculatorului și a anumitor programe sau alte soluții digitale este un alt mod de acomodare a avocaților mai puțin obișnuiți cu noile tehnologii, deoarece barourile trebuie să aibă în vedere pe toți membrii lor.

8.-Simplificarea procedurilor interne avocat-barou/avocat-UNBR. Avocatura fiind o profesie liberală ar trebui să adopte, în mod real, nu formal această caracteristică esențială, care ar trebui să se reflecte și în *minimalizarea interacțiunii avocat-barou/avocat-UNBR, dereglementarea* fiind necesar a lăsa pentru Barou și UNBR doar câteva sarcini esențiale: verificarea respectării legislației profesiei de către avocați; corelativ - răspunderea disciplinară; plata contribuțiilor fixe și la sistemul de pensii; apărarea membrilor profesiei de abuzuri; SAJ; alegerea unor organe „suple” ale profesiei, dimensionate strict pentru administrarea profesiei. În acest sens, multe din procedurile administrative se impun fie spre eliminare (avizarea prealabilă a site-urilor, paginilor din rețelele de socializare etc. care ar trebui doar eventual să suporte un control *a posteriori* la o eventuală sesizare), fie spre automatizare (ex: adeverință de concediu emisă online, automat de avocat etc.). Orice procedură care poate fi automatizată sau semiautomatizată se impune a fi în acest sens, atât pentru redimensionarea aparatului administrativ sau pentru folosirea acestuia la alte sarcini mai puțin repetitive.

9.-Reglementarea minimală a publicității. Fixarea în 2017 , prin modificarea art. 47 a Legii nr. 51/1995 a unor criterii pentru publicitatea profesională, care, în mare măsură corespund cu cele fixate inclusiv prin Codul deontologic european al avocatului, fac inutilă suprareglementarea statutară a publicității. În prezent, trebuie să acceptăm, chiar dacă nu ne convine, că avocatura este un serviciu² și că orice serviciu, pentru a putea fi oferit, se cere a fi făcut public prin orice mijloc aflat la îndemâna avocatului, nu afișat în „cărți de telefoane” cum încă ne mai îndeamnă Statutul profesiei.

10.-Evaluarea constantă a tendințelor pieței și adaptarea. Unul dintre scopurile acestui grup și ale UNBR, dar și ale Barourilor ar trebui să fie o evaluare constată a tendințelor pieței (ce este

---

²A se vedea, în acest sens: Directiva 2006/123/CE – Articolul 24 – Interzicerea tuturor interdicțiilor totale cu privire la comunicările comerciale ale profesiilor reglementate și jurisprudența CJUE din Hotărârea Curții, Marea Cameră, din 5 aprilie 2011, pronunțată în Cauza C-119/09, accesibilă aici: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=81747&pageIndex=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1725559>.

În cauză, Curtea a reținut că: *articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2006/123/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile în cadrul pieței interne trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care interzice total membrilor unei profesii reglementate (...) să efectueze acte de atragere a clientelei prin abordare directă.*

de actualitate ca serviciu solicitat și cum ar putea fi oferit optim de avocați). Categoric, mergând pe ideea avocaturii ca profesie liberală, acest lucru ar trebui să-l facă fiecare avocat în parte. Cu toate acestea, UNBR și Barourile ar putea ajuta prin oferirea unor *cursuri (prin intermediul INPPA)*, pentru deprinderea unor skill-uri necesare în oferirea unor servicii care să rezolve nevoi ale pieței nou-apărute. Exemple de noutate sunt serviciile de consultanță sau asistare/reprezentare legate de piața Kryptomonedelor, vânzarea-cumpărarea NFT-urilor (non-fungibletoken) sau elemente ce țin de smartcontracts și blockchain.

11.-Identificarea resurselor științifice de informare privind tendințele piețelor/ nevoilor viitoare ale clienților. Unul dintre modurile în care avocatura din România ar putea arăta mai bine peste 10-20 de ani ține și de capacitatea avocaților de a se informa și de a oferi servicii care deja sunt oferite în alte părți ale lumii sau care sunt emergente și vor avea nevoie de partea de servicii juridice în viitorul apropiat. În măsura în care organele profesiei, chiar și în colaborare cu FBE, CCBE etc., respectiv, cu organismele profesionale de la nivelul UE și din afara spațiului comunitar, vor dori să ducă avocatura într-un viitor în care să conteze ca profesie, apare vital ca identificarea surselor științifice/de specialitate de informare să fie o prioritate.

12.-Concluzie : Nu este de fapt nevoie de o ghicire a viitorului, printr-o analiză prea amănunțită cum va arăta avocatura în 2033, ci o creare a respectivului viitor, prin pregătirea profesională constantă pentru nevoile clienței, nevoi care urmează să apară sau care sunt proaspăt apărute.

13.-Intr-o lume in continua schimbare din cauza inmultirii populatiei la nivel mondial, a cresterii, schimbarii si diversificarii nevoilor individuale dar si ale societatilor democratice carora le este tot mai greu sa impuna respectarea regulilor necesare functionarii statelor de drept, din cauza impactului pe care tehnologia, in special tehnologia informatiei le are asupra vietii de zi cu zi, avocatura este in fata unei necesitati de adaptare.

Dar se pune intrebarea: este aceasta chestiunea importanta, de fapt? Oare avocatura este in fata necesitatii de adaptare sau avocatii sunt in fata acestei nevoi?

Modul in care se exercita profesia de avocat este diferit de profesia de avocat, ceea ce implica in opinia noastra si identificarea unor capitole ale planului de lucru ale acestui grup.

La elaborarea prezentelor propuneri noi am tinut cont in primul rand de faptul ca avocatura ca profesie si avocatii ca profesionisti fac parte din sistemul de justitie care si el este in proces de "adaptare". Astfel, observand tendintele sistemului de justitie de a se adapta, constatam faptul ca, in special, instantele de judecata au ca punct central intarirea functiei de a judeca, atribut exclusiv al fiintei umane. Subsecvent, se doreste eficientizarea activitatilor necesare judecatii, in special, comunicarea actelor de procedura si ale actelor procesuale dinspre instante catre justitiabili si, implicit, catre avocatii acestora (cu reguli specifice), dar si dinspre justitiabili si avocati catre instante.

Consideram ca aceasta trebuie sa fie si abordarea principala din partea profesiei de avocat si a avocailor, anume intarirea rolului avocatului de aparare a drepturilor si libertatilor omului.

Concomitent, in ceea ce priveste activitatea avocatului in cadrul formelor de organizare ale profesiei, utilizarea tehnologiei informatiei in scopul eficientizarii muncii, al "usurarii" acesteia,

este aproape o necesitate. De asemenea, utilizarea tehnologiei informatiei trebuie sa aiba in vedere respectarea secretului profesional, confidentialitatea relatiei cu clientii si comunicarea cu acestia, in primul rand, fara sa inlocuiasca relatia directa, "face to face" cu acestia.

Nu in ultimul rand, tehnologia informatiei trebuie utilizata pentru comunicarea in interiorul profesiei, anume intre avocati, intre avocati si organele de conducere a profesiei, in relatiile cu institutiile statului.

Argumentele pentru cele ce preced credem ca pot fi sintetizate astfel:

Argumentul 1: tehnologia schimba regulile jocului!

Cu alte cuvinte, chiar daca tehnologia este, fara doar si poate, unul dintre cei mai importanti factori in schimbare, este totodata si solutia. Folosirea tehnologiei poate creste eficienta activitatii avocaturii, care ii ajuta pe acestia sa indeplineasca solicitarile clientilor precum si sa participe intr-o "piata" competitiva, prin reducerea costurilor asociate cu intretinerea cabinetului si cresterea veniturilor nete.

Ca si in cazul altor profesii din domeniul consultantei, progresele din tehnologia informatiei si Big Data pot avea un impact dramatic asupra firmelor de avocatura. In cazul multor servicii oferite in prezent de firmele de avocatura, progresul tehnologic va afecta dramatic onorariile, conducand la scaderi semnificative.

Argumentul 2: Concurenta pentru fiecare client devine tot mai acerba;

Clientii nu sunt loiali unei firme, unui avocat, ci ei vor sa primeasca mai mult, mai repede si sa ofere mai putin! Concurenta agresiva din piata si dorinta clientilor de azi de a obtine mai multa valoare adaugata pentru onorariile platite, pune in fata avocaturii o noua provocare. Daca un client simte ca ceea ce primeste din partea unui avocat este un serviciu de baza, fara mari diferente fata de ce ar primi de la un avocat concurent sau informatie din mediul *on line*, atunci acesta va cauta cea mai ieftina oferta. Managerii si partenerii de astazi trebuie sa fie mult mai proactivi, sa abordeze sectoare noi si sa utilizeze metode moderne de marketing.

Argumentul 3. Avocaturii refuza schimbarea!?

Orice persoana familiarizata cu profesia stie ca aceasta este destul de conservatoare si, mai degraba, chiar rezistenta la schimbare. Multi avocati se considera experti respectati in aria lor de activitate. Adesea, nu constientizeaza ca lumea se schimba in jurul lor si ca ei trebuie sa se adapteze noii ere a muncii, unii preferand sa ramana in zona lor de confort, fara sa realizeze cat de mult risca.

Consecinta imediata este tendinta de disparitie a sentimentului de apartenenta la profesia de avocat, ceea ce conduce la disparitia solidaritatii, a unitatii in interiorul profesiei pentru realizarea unor proiecte necesare acesteia. Ori, grupul de lucru si-a propus sa faca o prognoza asupra profesiei de avocat in secolul 21, nu asupra avocaturii secolului 21. De aceea, ca

propuneri de plan de cercetare, consideram ca principalele capitole ale demersului acestui grup au fost structurate astfel:

I.-Modificarea modului de conducere si de reprezentare a profesiei prin crearea unui mecanism mai "suplu", adaptat din punct de vedere al comunicarii si timpului de reactie atat catre avocati, cat si catre terte persoane de drept public si privat a caror activitate este relevanta si poate avea efecte asupra profesiei de avocat.

II.- Modificarea modului de acces in profesie si a metodei de formare continua a avocatilor tinand cont de crearea si (re)consolidarea sentimentului de apartenenta la profesia de avocat

III.-Identificarea vulnerabilitatilor profesiei de avocat, a cauzelor acestor vulnerabilitati si a modalitatilor de eliminare a acestora.

Desigur, subcapitole sunt necesar a fi create, tocmai de aceea acest material isi propune sa fie doar o deschidere de dezbateri in atentia tuturor avocatilor care, la randul lor, sa se alature demersului UNBR prin formularea de propuneri.

Analiza problemelor de practică profesională va permite configurarea unui diagnostic pentru situația profesiei de avocat în România.

14.-Piața furnizării serviciilor juridice de către avocați nu reprezintă decât un segment al totalității prestațiilor de servicii juridice în Romania, deoarece monopolul profesional tradițional al profesiei a fost si este agresat și distorsionat permanent.

Impactul incertitudinilor determinate de starea economiei, criza economiei globale, schimbări în numărul de avocați, creșterea numărului de femei în cadrul profesiei, etc determină concluzia că situația domeniului de activitate, rezervat legal avocaților, nu este „cognoscibil”, în sensul obișnuit al termenului.

Barourile sunt preocupate, în special, de accesul în profesie, de problema creșterii numărului de membri concomitent cu pierderea unor activități rezervate legal avocatului în favoarea unor profesii în legătură cu care legiuitorul a manifestat „preferințe” (mediatori, consultanți, notari, servicii administrative ale primăriilor etc.) și, mai ales, de creșterea intensității și amplexării dificultății de a genera venituri adecvate pentru unii membri.

Concomitent, evoluția profesiei este investigată de barouri din următoarele circumstanțe care condiționează evoluția profesiei de avocat în România:

- Performanța economică din România (PIB);
- Dezvoltarea tehnologiei informațiilor;
- Numărul de avocați va continua să crească, fapt ce va crea o presiune asupra ocupării forței de muncă;

- Dezvoltarea concurenței profesionale. Concurența profesională onestă. Concurența profesională contrară deontologiei profesionale;
- Concurența din partea altor profesii se va accentua;
- Sub influența presiunii non-avocaților (executori judecătorești, notari, consultanți fiscali, consilieri în proprietate industrială, consilieri în proprietate intelectuală, contabili, evaluatori, brokeri-de-orice-domeniu, etc.), a mondializării și a dezvoltării consultanței juridice on-line, practica dreptului se va schimba drastic și va necesita o adaptare în rândul practicienilor.

Există agresiune a ariei profesiei de avocat de către non-avocați?

Dezvoltarea profesiei este influențată și de intensitatea problemelor cu privire la practica dreptului de către un număr extrem de mare de licențiați în drept, care, anual, depășesc posibilitățile obiective de inserție profesională imediată în profesiile juridice. De principiu, aceștia sunt „educați” în facultăți că sunt suficient pregătiți să devină imediat „actori” în piața serviciilor juridice, de preferință ca „jurisconsult independent”, care are certitudinea existenței asigurată printr-o remunerație lunară, după modelul căreia poate contracta „abonamente lunare” de asistență juridică față de terți, alții decât cei care sunt angajatori sau care i-au numit în funcție!

Natural, în profesie există tendința de a se acționa pentru restricționarea accesului la profesie, cu motivarea că restricționarea cu privire la admiterea de noi avocați va îmbunătăți condițiile economice ale membrilor existenți. Această tendință a fost și trebuie permanent stăvilită deoarece constantele profesiei nu permit limitarea numărului de avocați, iar selecția în profesie nu se face prin concurs ci prin examen, care are ca scop alegerea candidaților care au bagajul cunoștințelor profesionale ce permit exercitarea unei profesii de interes public implicată direct în asigurarea securității juridice și judiciare a persoanelor.

Nici un sector economic nu poate ridica în mod eficient suficiente bariere pentru a stopa venirea de noi idei, de noi jucători ori schimbarea de paradigmă. A refuza schimbarea și a încerca blocarea acesteia cauzează daune imediate.

Ceea ce se poate întâmpla este ca avocații să piardă treptat competențele lor distinctive, iar acest lucru să fie făcut în beneficiul profesioniștilor inovatori și în detrimentul profesiei.

Accesul la avocat al cetățenilor este restricționat de bariere materiale? Sarcina publică a asistenței judiciare influențează evoluția avocaturii?

Alterarea ireversibilă a construcției socio-culturale, îmbătrânirea populației, noua construcție socio-culturală în regiunile metropolitane schimbă dramatic mediul în care lucrează avocații. Decalajul între bogați și săraci la nivelul veniturilor realizate din exercitarea profesiei se

adâncește. Acest decalaj este cel mai mare observat vreodată în ultimii 5 ani și crește în continuare. În plus față de creșterea inegalității veniturilor, avocați mai săraci muncesc mai mult, fără a-și îmbunătăți starea lor economică.

Sugrumarea sistematică a „Statului bunăstării” și incapacitatea imediată a acestuia cu privire la furnizarea de bunuri publice, supraevaluarea bunurilor publice de folosire în masă în detrimentul investițiilor în domeniul justiției și a statului de drept, subfinanțarea justiției - creează un decalaj între creșterea anuală a activității judiciare (număr de legi și regulamente) și complexitatea societății și, pe de altă parte, bugetele alocate Ministerului Justiției și diferitelor autorități (instanțe).

Dezechilibrul între nivelul de resurse necesare pentru a răspunde creșterilor nevoilor și fondurile de care pot dispune guvernul cât și persoanele fizice și/sau companiile constituie rețeta perfectă pentru atingerea unui punct de rupere a echilibrului pe care avocații îl resimt cu acuitate, mai ales în ultimii 5 ani!

Există tot mai mulți cetățeni fără nicio posibilitate financiară și cu venituri scăzute, care au un acces dificil la justiție, mai ales în condițiile taxelor judiciare excesive și a costurilor pe care le presupune un proces. De aici necesitatea obiectivă ca un număr semnificativ de avocați să realizeze practica profesională prin asistența juridică din oficiu și ajutorul public judiciar, unde remunerația este asigurată de Stat.

Includerea acestor avocați într-o piață a serviciilor juridice este dificilă deoarece repartizarea prestațiilor solicitate de instanțe, parchete, organe de cercetare penală etc., potrivit legii, este făcută după criterii care să asigure echitabil accesul la muncă și la venituri, extrem de mici, al căror quantum este subordonat exigentelor și constrângerilor impuse de cheltuirea banului public. Legea permite și acestor avocați obținerea de venituri din contracte încheiate la alegerea clientului, astfel că orice informație - alta decât cea reținută în legătură cu prestații care sunt remunerate din fonduri publice - intră în domeniul secretului profesional, opozabil și organelor profesiei de avocat, de la toate nivelele.

Obligația de perfecționare profesională continuă, obligatorie, are influență asupra avocaților?

Există pentru toți avocații, dar și pentru acești avocați obligația de a realiza pregătirea profesională continuă, iar serviciile de formare continuă ale Baroului, ale Institutului de Pregătire și Perfecționare Profesională a Avocaților (INPPA), ale altor entități specializate în realizarea pregătirii profesionale a adulților, inclusiv Facultățile de Drept, Departamentul de Drept din cadrul Academiei de Studii Economice, organizează și susțin un număr important de sesiuni de formare (cursuri, colocvii, seminare) pe subiecte ce răspund nevoilor de actualizare permanentă a

pregătirii profesionale, dar avocații au de achitat contribuțiile legale, taxele și impozitele prevăzute de lege.

Veniturile reale ale avocaților și incertitudinea acestora nu satisfac exigențele unui „plan de afaceri” care adesea coincide cu planul susținerii financiare a nevoilor curente ale familiei!

Imaginea profesiei și condițiile de muncă în profesia de avocat continua să se deterioreze.

Avocaților le-au fost eliminate unele zone de practică. Consumatorii doresc servicii juridice la costuri mai mici indiferent de calitatea prestațiilor profesionale specifice profesiei, care nu pot să fie identificate sau cuantificate pe bază de standarde comune.

Eliminarea treptată a monopolului avocaților, schimbările aduse structurilor de afaceri, crearea de adevărate practici cu privire la multidisciplinaritate și, în sfârșit, posibilitatea pentru societățile profesionale de avocați de a utiliza fonduri publice, în condiții prevăzute în caiete de sarcini adesea pregătite de avocați interesați direct în realizarea dobândirii de servicii profesionale accesibile exclusiv celor care dețin o logistică corespunzătoare ori chiar un număr de avocați care lucrează exclusiv în comun, au impus încă o construcție profesională în evoluție, care cunoaște practici din ce în ce mai complexe, confruntată cu concurenți non-avocați, prezenți tot mai des în piața serviciilor juridice, ceea ce determină tarife pentru servicii, deconectate de la realitate și tendințele majore cu rezultate incerte pentru viitorul profesiei.

Piețele care sunt deservite de către avocați sunt incerte, deoarece globalizarea și evoluția tehnologiei informațiilor permite practica profesiei în mediul virtual, pentru clienți din alte țări și chiar din alte continente, de către avocați domiciliați în internet, care furnizează serviciu în sistem online, necontrolabil cu ușurință!

Avocații sunt printre pușinii profesioniști care nu recurg în mod sistematic la analiza de piață.

Avocatul în practică privată este caracterizat, mai ales de presă, drept „un profesionist de afaceri”. Diferențe surprinzătoare de venituri între membrii practicii profesionale, măsurate prin raportare la venitul anual mediu, reflectă parțial faptul că avocații nu sunt familiarizați cu mecanismele mediului de afaceri. A fi în afaceri necesită o cunoaștere practică a funcției privind producția de servicii juridice. Formarea avocaților nu ia în considerare corespunzător gestionarea resurselor umane, finanțele, dezvoltarea pieței, etc.. Formele de exercitare a profesiei care realizează efectiv un succes în evoluție ajung primele pe o piață nouă. De îndată ce concurența se instalează, produsul (bun / serviciu) se maturizează iar prețul scade. Serviciile profesionale ale avocatului ar trebui să nu facă excepție de la această regulă de bază.

Avocații nu sunt toți familiarizați cu managementul unei afaceri profesionale.

Deși, de principiu, relațiile publice și / sau comunicarea domină dezvoltarea afacerii, avocații nu sunt implicați în analiza aprofundată a potențialului pieței sau mai mult, în identificare piețelor emergente (în curs de dezvoltare).

Există o concurență crescută ca urmare a unor noi modele de afaceri în cadrul serviciilor profesionale. Piețele serviciilor *de nișă* prezintă interes redus pentru profesie, iar anumite segmente de domeniu de activitate sunt saturate

Modelele de afaceri actuale în cadrul altor jurisdicții se răspândesc în România, adesea cu sfidarea legii, sub argumentul „globalizării”! Avocații nu vor putea evita această tendință, pentru că altfel și-ar pierde puterea de acțiune chiar și în cadrul intern al României!

Dezvoltarea internetului contribuie la diseminarea de informații de înaltă calitate, în timp ce progresele tehnologice determină ca profesioniștii să se simtă competenți să furnizeze servicii rezervate în altă epocă unui alt profesionist. Unele jurisdicții sunt încă în curs de evaluare a acestei probleme.

Avocații au rămas, în majoritatea lor, în urma progreselor tehnologice.

Internetul și globalizarea au contribuit la eliminarea frontierelor. Profesia de avocat din România nu se poate dezvolta în izolare.

Adaptarea este încă în curs pentru mulți avocați din România. Există numeroși avocați care nu au comunicat Baroului din care fac parte un email! Ce să vorbim de un email profesional, care să satisfacă exigențele securității cibernetice, indispensabila obligației de respect al confidențialității în comunicările profesionale!

Firmele specializate în vânzarea de servicii informatice semnaleză achiziționarea de către avocați și firmele de avocatură mai degrabă a programelor decât a calculatoarelor. Diminuarea ariilor de practică (acte rezervate) ale avocaților într-un număr tot mai mare de jurisdicții din Europa, raportat la intruziunea altor profesioniști în domeniile lor de activitate, este o realitate ce influențează constituirea și funcționarea unei piețe propriu-zise a serviciilor profesionale ale avocaților.

Preponderența „common-law” și a dreptului transnațional raportat la dreptul codificat, ca urmare a reconfigurării spațiului economic mondial, tendință dificilă, are efecte și în profesia de avocat din România. Dreptul codificat nu va dispărea. Însă, majoritatea țărilor promovează „common-

law” și limba engleză pentru tranzacțiile lor internaționale, astfel că nu există nici o îndoială că sub acest aspect profesia de avocat are tendința naturală de a se adapta.

Identificarea și dezvoltarea activităților profesionale pe noi piețe interesate de furnizarea de servicii juridice este la ordinea zilei!

Schimbare de paradigmă este uneori brutală pentru avocat.

Majoritatea Barourilor cunosc o evoluție a profesiei după modelul tradițional, al trecutului. Se impune modificarea acestei constante a profesiei?

Un ordin profesional își bazează monopolul pe protecția publicului și pe faptul că asimetria informațiilor nu permite consumatorului să facă o alegere în cunoștință de cauză între un șarlatan și un profesionist competent.

Evoluția profesiei de avocat este dependentă de variabilele socio-economice dominante (PIB, membri, concurență - inclusiv din afara profesiei de avocat, etc.).

Integrarea noilor membri în profesie în barourile din zonele în care activitatea economică este stagnată nu permite acestora să ocupe spațiul pe care l-ar putea ocupa.

Dorința de schimbare la nivelul modalităților de lucru în practica profesională a avocaților nu mai este apanajul unei generații. Noua generație de avocați abandonează modelul predecesorilor lor. Valorile acestora sunt axate mai mult pe calitatea vieții decât pe obținerea de venituri mari și a unei vieți concentrate pe muncă. Schimbări profunde au loc în permanență, astfel că tot mai mulți avocați părăsesc profesia.

Barourile trebuie să-și asume poziția de lideri ca agenți de schimbare, nu numai în interiorul profesiei de avocat, dar și în mediul profesional în general și să aibă în atenția lor toate orientările socio-economice. Barourile trebuie să încurajeze, de asemenea, experimentarea de noi modele de afaceri împreună cu parteneri din mediul academic, social și de afaceri.

Nu putem vorbi despre viitorul profesiei fără să abordăm politica de primire în profesie, politica față de care opinăm că o schimbare de mentalitate ar fi oportună. Astfel, profesia și satisfacțiile pe care aceasta le asigură ar trebui promovate în rândul tineretului studios, care pare a fi atras în prezent de zona magistraturii.

Având în vedere efectele factorilor examinați în precedent, ne punem întrebarea dacă profesia de avocat va rămâne la fel de atractivă pentru tinerii licențiați. În percepția noastră, opțiunea tinerilor pentru avocatură este în regres, în contextul în care magistratura a devenit preferabilă,

atat din perspectiva salarizării, cât și din perspectiva pe termen lung în care cariera este garantată iar pensia este mai rapid accesibilă.

Prin urmare, ar trebui să ameliorăm oferta, să adoptăm niste stimulente care să determine tinerii să se orienteze și către alte barouri, în afara celor din București și Cluj. În acest sens, recomandăm accentuarea și popularizarea atuurilor INPPA (de exemplu, digitalizarea institutului, formarea orientată către elementele de practică și interactivitatea atelierelor).

În alta ordine de idei, opinăm că barourile care necesită întinerire ar putea „îndulci” stagiatura, bunăoară, prin asigurarea unor burse, cel puțin pentru perioada în care prezenta stagiaturii în centrele teritoriale este indispensabilă sau prin implementarea unor programe care să implice stagiaturii în toate ariile de practică, permitându-i acestuia să își orienteze cariera în cunoștința de cauză.

Avocații trebuie să demonstreze că ocupă spațiul competitiv pe care îl merită ca urmare a formării lor profesionale și a proactivității lor.

15.-Dezideratele pe care avocații trebuie să le atingă sunt:

- Punerea în valoare a profesiei
- Formarea avocaților axată pe complexitatea piețelor actuale și potențiale
- Avocați bilingvi / multilingvi
- Conservarea valorilor dobândite
- Dezvoltarea de noi piețe
- Orientarea către un alt model al unei profesii în echilibru (calitatea vieții)
- Venituri bazate pe valoarea adăugată a serviciilor
- Recunoașterea specializărilor
- Practici multidisciplinare de succes
- Aprecieri colectivă și pozitivă a omniprezenței și beneficiilor avocatului în societate

Aceste obiective se învârt în primul rând în jurul a trei axe:

- Punerea în valoare a profesiei (Promovarea profesiei)
- Îmbunătățirea practicii profesionale
- Dezvoltarea pieței serviciilor profesionale oferite de avocați

Pandemia Covid 19 și efectele sale cu privire la profesia de avocat

Pandemia globală a provocat schimbări uriase cu impact major asupra profesioniștilor din domeniu și devine obsedantă întrebarea: de ce anume va fi nevoie pentru a prospera în post-pandemie?

Sondajul efectuat în anul 2021 de Wolters Kluwer Future Ready Lawyer Survey: Moving Beyond the Pandemic oferă informații prețioase de la 700 de profesioniști din domeniul juridic

din SUA și nouă țări europene Olanda, Italia, Franța, Spania, Polonia, Belgia și Ungaria - pentru a examina modul în care așteptările clienților, tehnologia și alți factori, inclusiv pandemia, afectează viitorul sectorului juridic în domeniile principale de activitate și modul în care organizațiile juridice sunt pregătite să le abordeze. Sondajul a fost realizat online pentru Wolters Kluwer de către o organizație internațională de cercetare de top în perioada 4-18 martie 2021.

Acest sondaj concluzionează că sectorul juridic consideră transformarea digitală și tehnologia ca fiind esențiale pentru obținerea unor rezultate mai bune, inclusiv servicii îmbunătățite, productivitate, eficiență și performanță.

“Pandemia a accelerat transformarea digitală a industriei juridice, astfel ca 80% dintre avocați chestionați declară că nevoile lor de soluții tehnologice au crescut ca urmare a pandemiei, iar organizațiile agile care au îmbrățișat noi moduri de lucru în timpul crizei vor deveni mai puternice în viitor. Sondajul a dezvăluit o serie de minusuri de performanță - lipsuri în a înțelege și a deține competențele necesare - atât în cadrul, cât și între firme de avocatură și departamente juridice din companii. Transformarea digitală a industriei a dobândit un impuls fără precedent, care continuă și astăzi iar tehnologia a reprezentat un colac de salvare pentru profesia de avocat în deservirea clienților, colaborarea cu colegii și asigurarea eficienței și a productivității. Pe măsură ce industria juridică își revine și apare o „nouă normalitate”, tehnologia va constitui o forță motrice. Rămâne întrebarea: cine va fi pregătit pentru viitor? Cabinetele de avocatură și departamentele juridice se confruntă cu presiuni în creștere pe mai multe fronturi pe măsură ce impactul fiecărei tendințe examinate de sondaj este tot mai ridicat. Numărul avocaților care apreciază că organizația lor este bine pregătită să abordeze aceste tendințe rămâne în continuare scăzut.

Mai mult ca oricând, departamentele juridice din companii se așteaptă ca firmele de avocatură cu care lucrează să beneficieze de pe urma tehnologiei pentru a crește eficiența și productivitatea

91 % dintre departamentele juridice cer acum sau intenționează să le solicite firmelor pe care le iau în considerare pentru a colabora să menționeze tehnologia pe care o folosesc pentru a fi mai productive și mai eficiente.

32% avocați consideră că firma lor de avocatură este bine pregătită să folosească tehnologia pentru a fi mai productivă

Departamentele juridice sunt din ce în ce mai presate să realizeze mai mult cu resurse limitate.

Soluțiile tehnologice devin tot mai importante ca mijloace în atingerea acestui țel, atât în cadrul departamentelor juridice, cât și al firmelor cu care colaborează.

Modificări preconizate în departamentele juridice:

- O utilizare mai mare a tehnologiei pentru îmbunătățirea productivității (84%)
- Colaborare mai mare și transparență între firmele de avocatură și clienți (80%)
- Accent sporit asupra inovației (78%)
- Utilizarea mai mare a onorariilor alternative (78%)

În pofida pandemiei, semnificativ mai multe firme de avocatură care erau lideri în implementarea tehnologiei în propriile firme (47%) au înregistrat o creștere a profitabilității decât firmele aflate în curs de implementare a tehnologiei (28%) sau în stadiu incipient (13%).

În timp ce multe firme s-au confruntat cu presiuni financiare crescute ca urmare a pandemiei, ele continuă să vadă tehnologia ca o investiție importantă în capacitatea lor viitoare de a prospera. Firmele de avocatură își dau seama din ce în ce mai mult de impactul tehnologiilor: Big Data și analiza predictivă, învățare automată (Machine Learning), inteligență artificială (AI) și automatizarea proceselor robotice (RPA).

Avocații afirmă că importanța crescândă a tehnologiei juridice (Legal Tech) este una dintre principalele tendințele cu impact asupra organizațiilor lor. Deși majoritatea organizațiilor recunosc acest lucru, nu toate utilizează pe deplin tehnologia pentru a sprijini performanța și continuitatea afacerii sau pentru a crea un avantaj competitiv pentru organizația și clienții lor.

Sondajul a constatat că avocații care deja foloseau tehnologia au fost cel mai bine pregătiți să sprijine clienții de la distanță când a început pandemia. Mai mult, aceștia au raportat marje de profit mult mai mari decât ceilalți.

În pofida pandemiei, *societățile de avocatură care erau avansate tehnologic* au înregistrat o creștere a profitabilității față de firmele de avocatură care erau în proces de *implementare* sau de *în stadiu incipient*.

47% *Avansați tehnologic*

28% *În proces de implementare*

13% *În stadiu incipient*

Tehnologia va juca un rol din ce în ce mai important în regândirea experienței pe care clientul o are și care va include tot mai multe instrumente de autoservire (self-service) și colaborare, precum și instrumente online de raportare și informare în timp real îmbunătățite semnificativ, afirma Katie DeBord, directorul global de inovare al Bryan Cave Leighton Paisner, care conduce echipa de inovare a companiei, internațională și interdisciplinară, dedicată inovării în furnizarea de servicii juridice.

Firmele de avocatură au început să aibă mai multă încredere în securitatea cloud - ceea ce va determina, în replică, intensificarea inovării, deoarece firmele de avocatură pot trece mai ușor la un nou software implementat pe un desktop cloud, afirma Jean O'Grady, lider în comunitatea tehnologiei juridice și autorul blogului DeweyBStrategic.com, membru al Baroului de Stat din New York, SUA, cu peste 30 de ani de experiență în dezvoltarea inițiativelor de informare strategică pentru firmele de avocatură din Am Law 100.

IV.-Concluzii:

Pentru realizarea proiectului este necesară o abordare științifică, făcută de către specialiști, ceea ce ar presupune, cel puțin, două etape principale, în funcție de eșantioanele de studiu:

1.-*studiu privind evoluția profesiei de avocat*, ceea ce presupune prospectarea evoluției avocaturii sub aspect numeric și profesional: activități specifice, organizare, pregătire inițială și continuă, specializări, interprofesionalitate

obiective:

- Definierea "stării profesiei": percepțiile, nevoile, constrângerile, valorile, așteptările avocaților de la organele profesiei, atât pe termen scurt, cât și pe termen lung;
- Identificarea celor mai importante obiective pentru viitorul profesiei: îmbunătățirea formării inițiale și continue, promovarea specializărilor, a deontologiei, necesitatea conlucrării cu alte profesii pentru servicii complexe și complete, a promovării comunicării și interconectării cu publicul, privind valorile și ofertele profesiei de avocat etc.;
- Evaluarea interesului avocaților pentru specializare pe diferite domenii ;
- Creșterea raportului numeric de avocați femei și evoluția mediei de vârstă a noilor intrați în profesie, a celor care se suspendă sau ies din profesie, precum și a celor pensionați ;
- Definierea indicatorilor de performanță în profesia de avocat, tendințe;
- Evaluarea factorilor cheie – politici, economici, sociali - care influențează dezvoltarea profesiei în ansamblu și identificarea oportunităților de dezvoltare a profesiei în funcție de evoluția acestor factori;
- Identificarea modalităților de dezvoltare a relațiilor interprofesionale, tendințe de evoluție a structurilor interprofesionale;
- Modalități și medii de promovare a profesiei de avocat și de către avocați pentru asigurarea vizibilității pe piața serviciilor; plan de comunicare și de marketing; tendințe;
- Impactul tehnologiei informației asupra profesiei, modul și măsura în care sunt abordate noile tehnologii, tendințe;
- Așteptările avocaților cu privire la viitorul profesiei, ca și cabinet de avocat/ societate de avocatură;

- Evaluarea intențiilor cu privire la viitorul profesional propriu (rămâne în avocatură, se gândește la reorientare, dorește să se specializeze etc);
- Rolul organelor profesiei și a celor de formare profesională în promovarea valorilor profesionale, standardelor etice și integrității juridice; percepții, tendințe;

2.- studiul privind evoluția ”pieței avocaturii” sub aspect economic, ceea ce presupune analiza și prospectarea evoluției ”pieței avocaturii” sub aspect economic - oferta și cererea de servicii avocațiale, tendințele de evoluție a acestora în vederea identificării oportunităților de dezvoltare a formelor de exercitare a profesiei; analiza de perspectivă privind impactul principalilor factori cheie ce determină schimbările de pe piața serviciilor juridice, cum ar fi: mediile de afaceri economice naționale și europene/internaționale, modul în care clienții cumpăra servicii juridice, inovația tehnologică, noii intrați pe piață și tipuri de concurență, agendele politice privind reglementările cu impact asupra profesiei etc.

obiective:

- Identificarea serviciilor avocațiale în creștere și a celor în declin;
- Identificarea domeniilor economice în expansiune, respectiv declin, în care va crește, respectiv va scădea cererea de servicii juridice;
- Identificarea nișelor de practică noi;
- Analiza evoluției celorlalte servicii ce pot fi prestate de avocați: ex. mediere; arbitraj, activități fiduciare, etc.
- Analiza perspectivelor unor servicii noi compatibile cu activitatea de avocat. Ex. activități prevăzute de Legea nr. 151 din 18 iunie 2015 privind procedura insolvenței persoanelor fizice, Ordonanța Guvernului nr. 38 din 26 August 2015 privind soluționarea alternativă a litigiilor dintre consumatori și comercianți și altele ;
- Măsura în care se întâlnește cererea cu oferta: identificarea domeniilor în care oferta depășește cererea și a domeniilor în care cererea depășește oferta;
- Măsurarea gradului de adaptare a avocaților la schimbările economice: modul în care fac față perioadelor de criză sau austeritate, schimbările pe care le fac, din ce se taie bugetele, în ce investesc etc.
- Identificarea percepției privind principalele amenințări: concurența avocaților, a altor profesii juridice și identificarea modurilor de a le face față;
- Evoluția veniturilor – situație actuală, perspective;
- Identificarea tendințelor în modul de tarificare;

Nu trim convingerea ca noul GL5 ce va fi ales de viitorul Consiliu al UNBR, va trebui sa continue si sa adanceasca aceste cercetari si tendinte ca sa poata estima “ **cum va arăta avocatura în sistemul profesiilor liberale și în sistemul judiciar în viitor, în următorii 30 de ani**”.

In speranta ca ne-am indeplinit mandatul încredințat, în calitate de coordonator al grupului de Lucru GL5, mulțumesc fiecăruia dintre membrii grupului pentru activitatea desfășurată, care a făcut posibilă prezentarea raportului final.

Redactat,

Coordonator al GL5

Av. Floriana Marin-Vladulescu